

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

ΠΑΠΑΛΕΟΝΤΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΛΕΟΝΩΡΑ

Προκειμένου να εμπλακούμε στην ανθρώπινη αλληλεπίδραση, να προβλέψουμε τις συμπεριφορές των άλλων, να κατανοήσουμε τις προθέσεις τους, τις πεποιθήσεις τους και τις επιθυμίες τους, να ερμηνεύσουμε τις πράξεις τους, καθένας μας βασίζεται σε μια ψυχολογία του κοινού νου, που μας επιτρέπει να αποδίδουμε νοητικές καταστάσεις στους εαυτούς μας και τους άλλους.

(NATASSA KYRIAKOPOULOU, 2012)

Τι Είναι η Θεωρία του Νου;

Ικανότητα η οποία επιτρέπει στο άτομο να αποδίδει νοητικές καταστάσεις (πεποιθήσεις, επιθυμίες, συναισθήματα, σκέψεις, αντιλήψεις, προθέσεις, προσδοκίες, ευχές, κτλ.) στον εαυτό του και τους άλλους με στόχο την ερμηνεία της συμπεριφοράς.

(Premack & Woodruff, 1978)

Θεωρία του Νου (Theory of Mind)

- Θεωρία του Νου είναι η κατανόηση που έχει κανείς για τις νοητικές καταστάσεις του εαυτού του και των άλλων.
- Αυτές περιλαμβάνουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις, τις προθέσεις, τα κίνητρα, τις αντιλήψεις.
- Η ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και βελτίωση οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της **‘Θεωρίας του Νου’** στα παιδιά, η οποία τα καθιστά λιγότερο πεισματάρικα, παραπονιάρικα και εγωκεντρικά, και περισσότερο συνεργάσιμα, αφού μπορούν πιο εύκολα να δουν και να κατανοήσουν και τη σκοπιά του άλλου.

Η αυτορρύθμιση των μικρών παιδιών

(Μοντέλο της Bronson)

- **Νοητική :** Μεταγνώση
- **Συναισθηματική:** Συναισθηματική Νοημοσύνη
- **Κοινωνική:** Θεωρία του Νου
- **Κινήτρων:** Αίσθηση ελέγχου / ικανότητας (mastery orientaton)

Κοινωνική Αυτορρύθμιση: Θεωρία του Νου

- Τα παιδιά αναπτύσσουν την κατανόηση ότι οι άλλοι έχουν μυαλό, όμοιο με το δικό τους και κατευθύνουν τον εαυτό τους προς την καλύτερη κατανόηση

Τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχε Θ.τ.Ν.

«Φανταστείτε ένα υποθετικό ον που δεν γνωρίζει τίποτα για το νου... Ο κοινωνικός κόσμος, ο κόσμος του εαυτού του και των άλλων θα ήταν κενός τόπος γι' αυτό το ον....

Θα μπορούσε να δει και να ακούσει τους άλλους ανθρώπους, δε θα γνώριζε όμως τίποτα για τις νοητικές καταστάσεις που κατευθύνουν τη συμπεριφορά τους».

(Wellman, 1985, pp.169-170)

	ΜΕΤΑΓΝΩΣΗ	ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΤΥΧΗ	<p>Γνώση για τη Νόηση ή <i>Γνωρίζω ότι</i></p> <p>Συνειδητοποίηση των Νοητικών Διαδικασιών</p>	<p>Γνώση για τις Νοητικές Καταστάσεις όπως επιθυμίες, σκέψεις, πεπιοθήσεις και προθέσεις.</p>
ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΠΤΥΧΗ	<p>Ρύθμιση της Νόησης ή <i>Γνωρίζω πώς</i> <i>Έλεγχος των Νοητικών</i> <i>Διαδικασιών</i></p>	<p>Κοινωνική Κατανόηση Ερμηνεία και Πρόβλεψη Κοινωνικών Συμπεριφορών</p>

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΜΕΤΑΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΝΟΥ
(based on Flavell, 2000) cited in Lockl, Fernandez, & Schneider)

	ΜΕΤΑΓΝΩΣΗ	ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	Νοητικές Διαδικασίες σχετικές με το έργο που επιτελείται, π.χ. στρατηγικές που βελτιώνουν και διευκολύνουν τη γνωστική επίδοση.	Βασική Γνώση για τις Νοητικές Καταστάσεις όπως επιθυμίες, σκέψεις, πεπιοθήσεις και προθέσεις.
	Γνώση για τις Νοητικές Καταστάσεις του Εαυτού μας.	Κατανόηση των Νοητικών καταστάσεων άλλων ανθρώπων.
ΗΛΙΚΙΕΣ ΠΟΥ ΜΕΛΕΤΟΥΝΤΑΙ	Παιδιά Δημοτικού και Νεαροί Έφηβοι.	<i>Κυρίως</i> Παιδιά προσχολικής Ηλικίας.

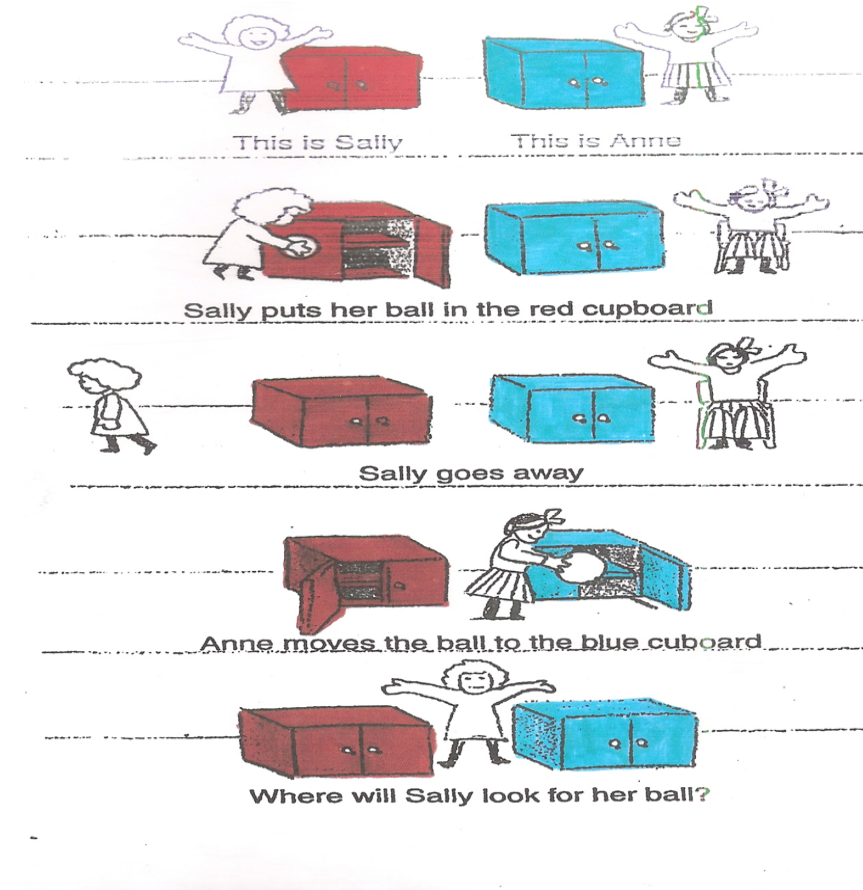

- Συναισθηματική Αυτορρύθμιση: Η ικανότητα να κατευθύνεις και να τροποποιείς τα συναισθήματά σου.
- Συναισθηματική Νοημοσύνη: Η ικανότητα να συνειδητοποιείς, να εκφράζεις, και να ελέγχεις τα συναισθήματά σου, καθώς και να αναπτύσσεις ενσυναίσθηση και κοινωνικές δεξιότητες, πράγμα που σου επιτρέπει να αναπτύσσεις πιο ώριμες κοινωνικές σχέσεις.

False Belief Tests

Τρία είδη του False Belief Test:

- * Απρόβλεπτης Μετακίνησης (π.χ. Maxi test)
- * Παραπλανητικού Περιεχομένου (π.χ. Smarties)
- * Διάκριση Εμφάνισης-Πραγματικότητας (π.χ. νομίσματα /σοκολάτες)

Maxi False-Belief Test

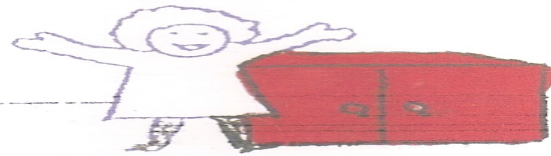

Τεστ Απροσδόκητης μετακίνησης

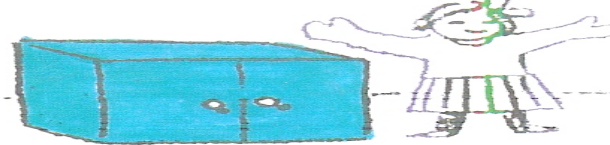
(Wimmer & Perner, 1983)

- *«Ο Μάξι βοηθάει τη μητέρα του να τακτοποιήσει τα ψώνια από το σούπερ-μάρκετ. Έχει αγοράσει και μια σοκολάτα την οποία τοποθετεί σε ένα πράσινο κουτί στο ράφι. Θυμάται ακριβώς πού βρίσκεται η σοκολάτα, ώστε όταν γυρίσει από το παιχνίδι του να φάει ένα κομμάτι. Μετά φεύγει για να συναντήσει τους φίλους του στην παιδική χαρά. Όσο λείπει, η μητέρα του ετοιμάζει ένα κέικ και χρησιμοποιεί λίγη από τη σοκολάτα του. Παίρνει τη σοκολάτα από το πράσινο κουτί και κόβει ένα κομμάτι. Μετά τη βάζει πίσω, αλλά όχι στο πράσινο κουτί που ήταν, αλλά σε ένα μπλε κουτί. Θυμάται ότι δεν έχει αγοράσει αυγά και φεύγει για να αγοράσει μερικά. Εντωμεταξύ, ο Μάξι επιστρέφει από την παιδική χαρά πεινασμένος».*
- Κρίσιμη Ερώτηση πεποίθησης:
« Πού θα κοιτάξει ο Μαχί πρώτα για να βρει τη σοκολάτα του;»

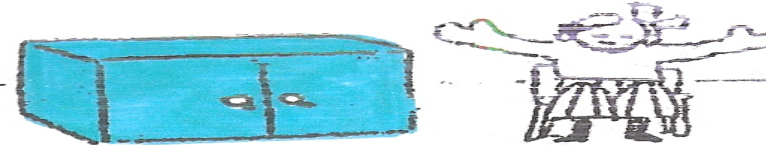
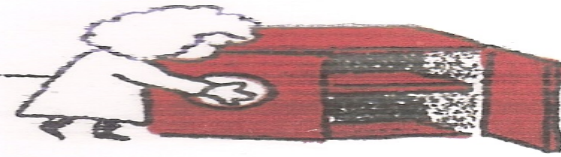
FALSE-BELIEF ΤΕΣΤ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗΣ ΠΕΠΟΙΘΗΣΗΣ(στο χαρτί) (Απρόβλεπτη Μετακίνηση)

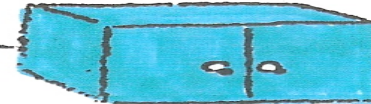
This is Sally

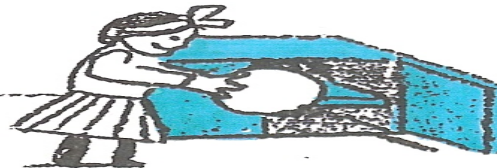
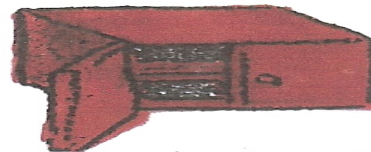
This is Anne

Sally puts her ball in the red cupboard

Sally goes away

Anne moves the ball to the blue cupboard

FALSE-BELIEF

(με κούκλες κουκλοθεάτρου)
(Απρόβλεπτη Μετακίνηση)

FALSE-BELIEF (Παραπλανητικό Περιεχόμενο)

FALSE-BELIEF (Εμφάνιση - Πραγματικότητα)

Chocolates as coins

False – Belief Task

-Έργο Λανθασμένης Πεποίθησης

- Ένα έργο λανθασμένης πεποίθησης χρησιμοποιείται συνήθως στην έρευνα για την ανάπτυξη των παιδιών και ειδικότερα στην αξιολόγηση της κοινωνικής κατανόησης ή της ‘θεωρίας του νου’.
- Μια μεγάλη ποικιλία από αυτά τα έργα, έχουν αναπτυχθεί χρησιμοποιώντας κοινά υλικά παιχνιδιού και θέματα ιστοριών, με τα οποία τα παιδιά αισθάνονται άνετα.
- Ο κοινός τους στόχος είναι να προσδιορίσουν εάν τα παιδιά μπορούν να διακρίνουν μεταξύ των σκέψεων και των συναισθημάτων που έχουν οι ίδιοι αυτή τη στιγμή, με εκείνες που μπορούν να έχουν άλλοι.

Επιτυχία στα έργα λανθασμένης πεποίθησης (A)

- Τα παιδιά γνωρίζουν ότι οι άλλοι έχουν σκέψεις και πεποιθήσεις, αληθινές ή λανθασμένες, που εξαρτώνται από την τρέχουσα γνώση τους, καθώς και ότι τα άτομα ενεργούν στη βάση των νοητικών καταστάσεών τους, παρά στην κατάσταση του πραγματικού κόσμου.
- Τα παιδιά διαχωρίζουν τις αναπαραστάσεις των δικών τους πεποιθήσεων για την τρέχουσα κατάσταση του κόσμου, από τη λανθασμένη πεποίθηση του πρωταγωνιστή.

Επιτυχία στα έργα λανθασμένης πεποίθησης (B)

Τα παιδιά έχουν την:

- ικανότητα να θυμούνται και να στοχάζονται πάνω σε προηγούμενες πεποιθήσεις και να ανατρέχουν στα βήματα που τους οδήγησαν στις νέες πεποιθήσεις.
- κατανόηση ότι ενεργούμε βάσει των αναπαραστάσεων που διαμορφώνουμε για την εξωτερική πραγματικότητα.
- κατανόηση ότι μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές αναπαραστάσεις του ίδιου αντικειμένου ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικές εμπειρίες.
- κατανόηση ότι οι επιθυμίες έχουν υποκειμενικό χαρακτήρα και εκφράζουν την προσωπική στάση του κάθε ατόμου απέναντι στα εξωτερικά αντικείμενα και καταστάσεις της εξωτερικής πραγματικότητας.

Ποιες οι Θεωρητικές εξηγήσεις αποτυχίας στα False – Belief Tests;

- Απουσία βασικής ικανότητας (θεωρία του νου) που να αναγνωρίζει ότι ο νους των άλλων ανθρώπων περιλαμβάνει αναπαραστάσεις που μπορεί να είναι διαφορετικές από τις δικές μας (Bartsch & Wellman, 1995; Flavell, 1988; Gopnik, 1993). Επειδή αυτές οι απαιτήσεις είναι συμφυείς με την κατανόηση του νου άλλων ανθρώπων, τα παιδιά δεν κατανοούν τις νοητικές αναπαραστάσεις μέχρι την ηλικία των 4-5 ετών.
- Κατοχή ικανότητας ΘτΝ, αλλά αποτυχία στο τεστ επειδή αυτό μπορεί να απαιτεί ικανότητες επεξεργασίας πληροφοριών και κατανόηση επικοινωνιακών συμβάσεων / γλωσσικών αδυναμιών ή δυσκολία στη διατύπωση ερωτήσεων (Lewis & Osborne, 1990; Olson, 1993).

Πέντε στάδια ανάπτυξης της Θ.τ.Ν.

Τα παιδιά:

1. Αποκτούν την έννοια του νου: αποδίδουν ανάγκες, συναισθήματα και άλλες νοητικές καταστάσεις στα άτομα και χρησιμοποιούν γνωστικούς όρους, π.χ. «γνωρίζω», «σκέφτομαι»
2. Έχουν γνώση ότι ο νους συνδέεται με το φυσικό κόσμο, συγκεκριμένα ερεθίσματα οδηγούν σε συγκεκριμένες νοητικές καταστάσεις και αυτές σε συμπεριφορά.
3. Αναγνωρίζουν ότι ο νους είναι ξεχωριστός και διαφέρει από το φυσικό κόσμο, π.χ. σκεφτόμαστε για ένα αντικείμενο, ακόμη και αν αυτό δεν είναι παρόν.
4. Μαθαίνουν ότι ο νους μπορεί να αναπαριστά αντικείμενα και γεγονότα με ακρίβεια ή όχι. Μια αναπαράσταση μπορεί να είναι λάθος αναφορικά με ένα πραγματικό αντικείμενο ή γεγονός (π.χ., FB τεστ), η συμπεριφορά μπορεί να είναι λανθασμένη αναφορικά με μια νοητική κατάσταση (π.χ. ένα λυπημένο άτομο που χαμογελά) και η αντίληψη ή οι πεποιθήσεις 2 ατόμων μπορούν να διαφέρουν.
5. Μαθαίνουν να κατανοούν ότι ο νους μεσολαβεί ενεργά στην ερμηνεία της πραγματικότητας. Οι προηγούμενες εμπειρίες επηρεάζουν την τρέχουσα νοητική μας κατάσταση και αυτή με τη σειρά της επηρεάζει τα συναισθήματα και συμπεράσματά μας.

Οι Συνέπειες Απουσίας ΘΤΝ περιλαμβάνουν:

- Δυσκολίες (ιδιαίτερα των αυτιστικών παιδιών) στην απόδοση λανθασμένων πεποιθήσεων (Baron-Cohen, Leslie & Frith, 1985).
- Έλλειψη ικανότητας για φαντασία νοητικού χαρακτήρα.
- Δυσκολία στη χρήση & κατανόηση νοητικών ρημάτων (π.χ. πιστεύω, ξέρω, γνωρίζω, εύχομαι, κτλ.).
- Απουσία παιχνιδιού προσποίησης.
- Μη διάκριση τυχαίων και εν-πρόθετων ενεργειών.
- Μη κατανόηση συναισθηματικών αντιδράσεων που προκαλούνται από λανθασμένες πεποιθήσεις.
- Έλλειψη ικανότητας εξαπάτησης.

Ατομικές διαφορές στην ανάπτυξη της Θ.τ.Ν. τυχόν να οφείλονται σε:

Πρώιμες ενδοοικογενειακές κοινωνικές εμπειρίες

- Μέγεθος οικογένειας: ο μεγάλος αριθμός παιδιών επιδρά θετικά στο ρυθμό ανάπτυξης της ΘτΝ (Perner, Ruffman & Leekam, 1994).
- Φύση συνομιλιών μελών οικογένειας: οι συχνοί διάλογοι για το νου επιταχύνουν το ρυθμό ανάπτυξης (Dunn, Brown, Slomkowski, Tesla & Youngblade, 1991).
- Ποιότητα προσκόλλησης παιδιού-μητέρας: θετική συσχέτιση ασφαλούς προσκόλλησης και ΘτΝ (Fonagy, Redfern & Charman, 1997).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Astington, J. W., Harris, P. L., & Olson, D. R. (Eds.). (1988). *Developing theories of mind*. Cambridge University Press.
- Baron-Cohen, S., Leslie, A. M., & Frith, U. (1985). Does the autistic child have a "theory of mind"? *Cognition*, 21(1), 37–46. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(85\)90022-8](https://doi.org/10.1016/0010-0277(85)90022-8)
- Bartsch & Wellman, (1995). *Children Talk About the Mind*. Oxford University Press.
- Flavell, J. H. (1988). The development of children's knowledge about the mind: From cognitive connections to mental representations. In J. W. Astington, P. L. Harris, & D. R. Olson (Eds.), *Developing theories of mind* (pp. 244–267). Cambridge University Press.
- Flavell, J. H., Flavell, E. R., & Green, F. L. (1983). Development of the appearance–reality distinction. *Cognitive Psychology*, 15(1), 95–120. [https://doi.org/10.1016/0010-0285\(83\)90005-1](https://doi.org/10.1016/0010-0285(83)90005-1)
- Gopnik, A. (1993). How we know our minds: The illusion of first-person knowledge of intentionality. *Behavioral and Brain Sciences*, 16(1), 1–14, 29–113. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00028636>.
- Κυριακοπούλου, Ν. (2012). *Η φύση και η ανάπτυξη της Θεωρίας των Παιδιών για το Νοῦ*.
- Papaleontiou-Louca, E. (2008). *Metacognition and Theory of Mind*. Cambridge Scholars Publishing. ISBN: 9781847185785.
- Premack & Woodruff (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? *Behavioral and Brain Sciences*, 1, 515–526.
- Wellman, H. M. (1985). The child's theory of mind: The development of conceptions of cognition. In S. R. Yussen (Ed.), *The growth of reflection* (pp.16()-206). Academic Press.
- Wimmer, H., & Perner, J. (1983). Beliefs about beliefs: Representation and constraining function of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition*, 13(1), 103–128. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(83\)90004-5](https://doi.org/10.1016/0010-0277(83)90004-5)

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ!

